

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ
ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΙΜΑΝΣΕΩΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΠΟΛΗ
15702 ΑΝΩ ΙΛΙΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ - Fax: 210 7275775

Αθήνα, 20-9-2006

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ» ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ 2006-2007**

Πρῶτος Κύκλος : Κατανομή μαθημάτων καί διδασκόντων ανά ἐξάμηνο

• ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ & ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ Α΄
Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων : Ἐμμανουήλ Περσελῆς, Καθηγητής
Ἱστορικοκοινωνικές προϋποθέσεις καί θεολογικές τάσεις
τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς.

• ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ & ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ Β΄
Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων : Ἐμμανουήλ Περσελῆς, Καθηγητής
Φιλοσοφικές καί ψυχοπαιδαγωγικές τάσεις τῆς σύγχρονης
σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς.

• ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ & ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ Γ΄
Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων : Ἐμμανουήλ Περσελῆς, Καθηγητής
Θέματα διδασκτικῆς (θεωρία καί πράξη) τοῦ μαθήματος
τῶν Θρησκευτικῶν.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ Α΄

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων : Βασίλειος Γαϊτάνης, Έπ. Καθηγητής
Σύγχρονες θεωρίες επικοινωνίας και ὀρθόδοξης πνευματικότητας.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ Β΄

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων : Βασίλειος Γαϊτάνης, Έπ. Καθηγητής
Διαστάσεις κοσμικής και θεολογικής επικοινωνίας.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ Γ΄

Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων : Βασίλειος Γαϊτάνης, Έπ. Καθηγητής
Θεολογικές ἐρμηνείες σέ κινηματογραφικά ἔργα.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Α΄

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων: Άθανάσιος Γ. Μελισσάρης, Έπ. Καθηγητής
Βάσεις τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας
Ἡ Ψυχολογία ὡς ἐπιστήμη τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου καί
ἡ Ὄρθόδοξη Θεολογία ὡς δυνατότητα λυτρωτικῆς πορείας.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Β΄

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων: Άθανάσιος Γ. Μελισσάρης, Έπ. Καθηγητής
Ποιμαντική Ψυχολογία: Σύζευξη Θεολογίας καί Ψυχολογίας.
Άξιοποίηση τῶν πορισμάτων τῆς Ψυχολογίας μέσα στα πλαίσια
τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Γ΄

Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκων: Άθανάσιος Γ. Μελισσάρης, Έπ. Καθηγητής
Θεραπευτική Διάσταση τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας
Πρακτική ἐφαρμογή τῶν ἀρχῶν τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας σέ θέματα
πίστεως, πνευματικῶν κρίσεων, γάμου, οἰκογενείας, πένθους,
ἐργασιακῶν σχέσεων κ.ά.

• ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Α΄

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκουσα : Πανωραία Κουφογιάννη, Λέκτορας
Θέματα Συμβουλευτικῆς καί Συμβουλευτικῆς Ψυχολογίας.

• ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Β'
Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκουσα : Πανωραία Κουφογιάννη, Λέκτορας
Θέματα Ποιμαντικής Ψυχολογίας.

• ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ Γ'
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκουσα : Πανωραία Κουφογιάννη, Λέκτορας
Θέματα Συμβουλευτικής Γάμου και Οικογένειας.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Α'
Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκουσα : Βαρβάρα Γιαννακοπούλου, Λέκτορας
Φιλοκαλική Ποιμαντική.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Β'
Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκουσα : Βαρβάρα Γιαννακοπούλου, Λέκτορας
Ορθόδοξη Ανθρωπολογία.

• ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Γ'
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδάσκουσα : Βαρβάρα Γιαννακοπούλου, Λέκτορας
Θέματα Ποιμαντικής Θεολογίας και Συμβουλευτικής:
Η Ποιμαντική τῶν κρατουμένων.

Υπεύθυνη γραμματεὺς τοῦ ΜΠΣ τοῦ Τομέα :
Αριάδνη Σαραντουλάκου, ΕΤΕΠ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ
ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΙΜΑΝΣΕΩΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΚΑΔ. ΕΤΟΥΣ 2006-2007
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ

Ειδικότητα: «ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ»
(πρώτος κύκλος σπουδών)
(άκαδ. έτος 2006-2007)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΠΣ : ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΕΡΣΕΛΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
 ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ
 ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
 ΑΘΗΝΩΝ

Ειδικότητα: «ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ»
 (πρῶτος κύκλος σπουδῶν)
 (ἀκαδ. ἔτος 2006-2007)

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΠΣ : ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΕΡΣΕΛΗΣ

- ΤΙΤΛΟΙ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
- ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ
- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
- ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

**ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ & ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ
 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ, Α & Β ΕΞΑΜΗΝΟΥ**

Διδάσκων: Έμμανουήλ Π. Περσελής, Καθηγητής Θεωρίας και πράξης τῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς

Γενικό θέμα τοῦ ἐβδομαδιαίου δίωρου σεμιναρίου καὶ γιὰ τὰ δύο ἐξάμηνα του ἀκαδ. ἔτους 2006-2007:

- «Ἱστορικοκοινωνική, θεολογική, φιλοσοφική, ψυχοπαι-δαγωγική καὶ διδακτική θεμελίωση τῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς»

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία:

- ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Χ., Θρησκευτική αγωγή και αυτονομία του παιδιού, Θεσσαλονίκη: Έκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, 1996.
- BIGGE L. M., Θεωρίες μάθησης για εκπαιδευτικούς, μτφρ. Α. Κάντας & Α. Χαντζή, έπιμ. Ν. Ράπτης, Αθήνα: Έκδόσεις Πατάκης, 1990.
- ΔΕΛΗΚΩΣΤΑΝΤΗΣ Κ., έπιμ., Η Όρθοδοξία ως πρόταση ζωής. [Συλλογικός τόμος]. Αθήνα: Έκδόσεις Ακρίτας, 1993.
- ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ Σ., Ο Θεός στην πόλη. Δοκίμια για τή θρησκεία και τήν πολιτική, Αθήνα: Έκδόσεις Βιβλιοπωλείον τής «Έστίας», 2002, ιδιαίτερα τò δοκίμιο: «Τὰ θρησκευτικά ως Βιβλικò μάθημα», σ. 107-123.
- ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ε. Δ., «Τò μάθημα τών θρησκευτικών», περιοδικò ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΝΘ' (1982), τεύχος 5, σ. 119-122 και τεύχος 6, σ. 146-150.
- ΚΑΖΕΠΙΔΗΣ Τ., Η Φιλοσοφία τής παιδείας, Θεσσαλονίκη: Έκδόσεις Βάνιας, 1998, β' έκδοση.
- ΚΑΘ' ΟΔΟΝ [περιοδικò], τεύχος 17 (2001), αφιέρωμα: «Τò μάθημα τών θρησκευτικών», Θεσσαλονίκη: Έκδόσεις Παρατηρητής.
- ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ Π., «Τὰ θρησκευτικά ως πολιτιστικό μάθημα», περιοδικò ΣΥΝΑΞΗ, τεύχος 74 (2000), σ. 69-83.
- ΚΟΓΚΟΥΛΗΣ Ι. Β., Τò μάθημα τών θρησκευτικών στη μέση εκπαίδευση (1833-1932). Συμβολή στην ιστορία τής νεοελληνικής εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη: Έκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, 1985.
- ΚΟΓΚΟΥΛΗΣ Ι. Β., Τò μάθημα τών θρησκευτικών στη μέση εκπαίδευση κατά τήν πεντηκονταετία 1932-1982. (Ιστορικοπαιδαγωγική προσέγγιση και συμβολή στην ιστορία τής νεοελληνικής εκπαίδευσης), Θεσσαλονίκη: Έκδοτικός οίκος Αφών Κυριακίδη, 1989.
- ΝΗΣΙΩΤΗΣ Ν., «Η θρησκευτική παιδεία εν όψει τών νεωτέρων κοινωνικών εξελίξεων», Πρακτικά Έ' Θεολογικού Συνεδρίου..., έπιμ. καθ. Κ. Δ. Μουρατίδου, Αθήνα: Πανελλήνιος Ένωσις Θεολόγων (ΠΕΘ), σ. 323-359.
- ΝΤΕΜΠΡΕ Ρ., Η διδασκαλία τής θρησκείας στο ούδετερόθρησκο σχολείο, Αθήνα: Έκδόσεις Βιβλιοπωλείον τής «Έστίας», 2004 .
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ ΕΜΜ. Π., Χριστιανική αγωγή και σύγχρονος κόσμος. Θέματα θεωρίας και πράξης τής χριστιανικής αγωγής, Αθήνα: Έκδόσεις Αρμός, 1994.
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ ΕΜΜ. Π., Έξουσία και θρησκευτική αγωγή στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Ιστορική και παιδαγωγική θεώρηση του ρόλου τής Έκκλησίας, του κράτους και τής διανόησης στη διαμόρφωση τής σχολικής θρησκευτικής αγωγής, Αθήνα: Έκδόσεις Γρηγόρη, 1997.
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ ΕΜΜ. Π., Σχολική θρησκευτική αγωγή. Μελετήματα, Αθήνα: Έκδόσεις Γρηγόρη, 1998.
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ ΕΜΜ. Π., Θεωρίες θρησκευτικής ανάπτυξης και αγωγής. Erik H. Erikson και Jean Piaget, Αθήνα: Έκδόσεις Γρηγόρη, 2000.
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ ΕΜΜ. Π., Κατήχηση και παιδεία. Μελετήματα χριστιανικής θρησκευτικής αγωγής, Αθήνα: Έκδόσεις Γρηγόρη, 2003.

ΠΕΡΣΕΛΗΣ ΕΜΜ. Π., Πίστη και χριστιανική αγωγή. Η θεωρία τῶν σταδίων ανάπτυξης τῆς πίστεως τοῦ James W. Fowler, Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Γρηγόρη, 2005.

ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ Ο., «Γύρω ἀπὸ τὸ διάλογο γιὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν. Κάποιες ἐπισημάνσεις», περιοδικὸ ΣΥΝΑΞΗ, τεῦχος 83 (2002), σ. 61-73.

ΣΥΝΑΞΗ [περιοδικό], τεῦχος 66 (1998), ἀφιέρωμα: «Μάθημα Θρησκευτικῶν: αἴτημα παιδείας ἢ συντεχνίας;», [Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Ἀρμός].
ΣΩΤΗΡΕΛΗΣ Γ. Χ., Θρησκεία καὶ Ἐκπαίδευση. Κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ σύμβαση. Ἀπὸ τὸν κατηχητισμὸ στὴν πολυφωνία, Ἀθήνα-Κομοτηνὴ: Ἐκδοση Ἄντ. Ν. Σάκκουλα, 1993.

ΤΑΤΑΚΗΣ Β. Ν., Παιδαγωγικὴ, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀστήρ», Ἀλ. & Ε. Παπαδημητρίου, 1978, κεφ. Γ': «Ἡ αγωγή (φιλοσοφικὴ ἀνάλυση)», σ. 37-50 καὶ κέφ. Δ': «Ἡ μόρφωση καὶ τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ», σ. 51-62.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διδάσκων : Βασίλειος Γαϊτάνης, Ἐπίκουρος Καθηγητῆς

• *Σύγχρονες θεωρίες ἐπικοινωνίας καὶ ὀρθόδοξης πνευματικότητας.*

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία

ΝΤΕΝΙΣ ΜΑΚ ΚΟΥΕΙΛ, Εἰσαγωγή στὴ θεωρία τῆς Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας, μτφρ. Στέλιος Παπαθανασόπουλος, ἐκδ. Καστανιώτης, Ἀθήνα 1997.

ΓΑΪΤΑΝΗΣ ΒΑΣ., Homo Mediator καὶ Homo Theologus, ἐκδ. Γρηγόρης, 2003.

• *Διαστάσεις κοσμικῆς καὶ θεολογικῆς ἐπικοινωνίας.*

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία

ΝΤΙΤΕΡ ΠΡΟΚΟΠ, Ἡ δύναμη τῶν Μέσων καὶ ἡ ἐπίδρασή τους στὶς μάζες, ἐκδ. Λιβάνη, Ἀθήνα 2000.

• *Θεολογικὲς ἐρμηνεῖες σέ κινηματογραφικὰ ἔργα.*

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία

ΝΙΚΟΣ ΚΟΛΟΒΟΣ, Κινηματογράφος (Ἡ τέχνη τῆς βιομηχανίας), ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1999.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Διδάσκων: Ἀθανάσιος Γ. Μελισσάρης, Ἐπίκουρος Καθηγητῆς

• *Βάσεις τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας*

Ἡ Ψυχολογία ὡς ἐπιστῆμη τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ Ὄρθόδοξη Θεολογία ὡς δυνατότητα λυτρωτικῆς πορείας.

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία:

ΒΛΑΧΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ, Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία. Ἱερὰ Μονὴ Τιμίου Σταυροῦ, Ἐδεσσα, 1986.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΗ Κ., Ἐγχειρίδιον Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας. Ἐκδ. Οἶκος "Ἀδελφῶν Κυριακίδη", Θεσσαλονίκη, 1984.

MELISSARIS A.G., Personhood Re-examined : Current Perspectives from Orthodox Anthropology and Archetypal Psychology. Epektasis Publications. 2002.

MORAN J., "Ὁρθοδοξία καὶ σύγχρονη ψυχολογία τοῦ βάθους" στὸν τόμο Ζωντανὴ Ὁρθοδοξία στὸν Σύγχρονο Κόσμο. Ἐπιμ. Walker A.-Καρράς Κ. Ἐκδ. "Ἐστία", Ἀθήνα, 2001.

ΤΟΜΑΣΙΔΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Εἰσαγωγή στὴν Ψυχολογία. Ἐκδ. "Δίπτυχο", Ἀθήνα, 1982.

• *Ποιμαντικὴ Ψυχολογία: Σύζευξη Θεολογίας καὶ Ψυχολογίας. Ἀξιοποίηση τῶν πορισμάτων τῆς Ψυχολογίας μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου.*

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία:

BANTΣΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ Κ., Θέματα Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, τ. I. Ἐκδ. "Αἶβαζή", Θεσσαλονίκη, 2002.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΗ Κ., Ποιμαντικὰ Θέματα. Ἐκδ. Οἶκος "Ἀδελφῶν Κυριακίδη", Θεσσαλονίκη, 1984.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΗ Κ., Θέματα Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, Ἐκδ. Οἶκος "Ἀδελφῶν Κυριακίδη", Θεσσαλονίκη, 1991.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΗ Κ., Θέματα Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, τ.ΙΙ., Ἐκδ. Οἶκος "Ἀδελφῶν Κυριακίδη", Θεσσαλονίκη, x.x.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΗ Κ., Θέματα Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, τ.ΙΙΙ., Ἐκδ. Οἶκος "Ἀδελφῶν Κυριακίδη", Θεσσαλονίκη, 1994.

MELISSARIS ATHANASIOS G., Dreams and Self-Knowledge. Dome O.E. Publications. Athens, 2004.

• *Θεραπευτικὴ Διάσταση τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας. Πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τῆς Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας σὲ θέματα πίστεως, πνευματικῶν κρίσεων, γάμου, οἰκογενείας, πένθους, ἐργασιακῶν σχέσεων κ.ἄ.*

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία:

BANTΣΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ Κ., Ἐπιστῆμη τοῦ Γάμου τχ. Α'. Ἐκδ. "Αἶβαζή", Θεσσαλονίκη, 2004.

ZHZIOYΛA IOANNOY Δ. (Μητροπολίτου Περγάμου), "Νόσος καὶ Θεραπεία στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία" στὸ Θεολογία καὶ Ψυχιατρική. Ἐκδ. "Ἀποστολικὴ Διακονία", Ἀθήνα, 1999, σέλ. 133-156.

ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ., Η Αγάπη: Υπέρβαση του Θανάτου. Έκδ. "Πανεπιστήμιο Αθηνών". Αθήνα, 2002

ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ., "Η Ποιμαντική και Ψυχολογική δυναμική της Νυχθημέρου Ακολουθίας" στο "Η Ανθρωπολογική Αξία της Νυχθημέρου Ακολουθίας. Αθήνα, 2004.

MELISSARIS ATHANASIOS G., The Psychological Dynamics of Repentance. Pastoral and Psychological Approach. Dome O.E. Publications, Athens, 2004.

ΦΑΡΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ (π.), Το Πένθος (ορθόδοξη, λαογραφική και ψυχολογική θεώρηση). Έκδ. "Ακρίτας": Σειρά "Ψυχολογία-Ποιμαντική" 2, Νέα Σμύρνη, 1981.

ΦΑΡΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ (π.)-ΚΟΦΙΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥ (π.), Συζυγία. Έκδ. "Ακρίτας", Αθήνα, 1987.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Διδάσκουσα: Πανωραία Κουφογιάννη, Λέκτορας

•**Θέματα Συμβουλευτικής Γάμου και Οικογένειας:** Η πρόκληση του γάμου και της οικογένειας στην εποχή μας. Α. Από τη θεολογία του γάμου. Β. Ο γάμος και η οικογένεια ως ευκαιρία ωριμότητας και αγιασμού. Γ. Οικογενειακή ψυχολογία και συμβουλευτική. Δ. Έξελιξη της ελληνικής οικογένειας. Ε. Μορφές οικογένειας σήμερα. ΣΤ. Κύκλοι ανάπτυξης στην οικογένεια. Ζ. Στοιχεία Γενεογράμματος .

Ένδεικτική Βιβλιογραφία

ΑΓΝΑΝΤΟΣ Ν., Σάρκα μία, Ακρίτας, Αθήνα 2001.

Αδελφής ΜΑΓΔΑΛΗΝΗΣ, Σκέψεις για τα παιδιά στην Ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα (Μτφρ. Α. και Σ. Κ.), Ίερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ 1994.

ADLER A., Τί θάπρεπε νά σημαίνει για σένα ή ζωή (Μτφρ. Έ. Γραμμένος), Κέδρος, Αθήνα χ.χ. (κεφ. Ο έρωτας και ο γάμος).

BECK A., Δέν αρκεί μόνο ή αγάπη (Μτφρ. Γ. Σίμος-Χ. Μουτζούκης), Πατάκη, Αθήνα 1996.

DATTILIO F. M. – PADESKY C. A., Συμβουλευτική ζευγαριών (Μτφρ. Ν. Χαρίλα), Έλληνικά Γράμματα, Αθήνα 1995.

EVDOKIMOV P., Μυστήριο αγάπης (Μτφρ. Αρχιμ. Σεραφείμ Όρφανού), Αθήναι 1967.

FROMM E., Η τέχνη της αγάπης (Μτφρ. Ευ. Γραμμένος), Ρούγκα, Αθήνα 1976.

ΓΑΛΑΝΗ Γ., (έπιμ.) Οικογένεια μέ ένα γονέα, Παπαζήση, Αθήνα 1995.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, έρμηνευτικά Είς τήν Γένεσιν και στίς έπιστολές Πρός Κολοσσαείς και Πρός Έφεσίους.

- ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Χρυσοστομικός ἄμβων Γ', Ὁ γάμος, ἡ οἰκογένεια καί τὰ προβλήματα τους, Νέα Σκῆτη Ἁγίου Ὁρους 2005.
- ΚΑΤΑΚΗ Χ., Οἱ τρεῖς ταυτότητες τῆς ἑλληνικῆς οἰκογένειας, Ἑλληνικά Γράμματα, Ἀθήνα 1998.
- ΚΕΝΑΝΙΔΗ Κ., Ἡ κρίση τῶν ἐφήβων στή σύγχρονη οἰκογένεια, Ἑλληνικά Γράμματα, Ἀθήνα 2005.
- ΚΟΓΚΙΔΟΥ Δ., Μονογονικές οἰκογένειες : Πραγματικό-τητα - Προοπτικές- Κοινωνική πολιτική, Λιβάνη, Ἀθήνα 1995.
- ΚΟΥΦΟΓΙΑΝΝΗ - ΚΑΡΚΑΝΙΑ Π., Συμβουλευτική γάμου καί οἰκογένειας, Πανεπιστημιακές παραδόσεις.
- ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ Ν., Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία γιά τό σκοπό τοῦ γάμου, Ἐπτάλοφος, Ἀθήνα 1989.
- ΜΠΟΥΜΗ Π., Τό μυστήριο τοῦ γάμου καί τὰ ἀποτελέσματά του, Ἀθήνα 2000.
- ΝΑΡΙΕΡ Α. J., Τό ζευγάρι ὁ εὐθραυστος δεσμός (Μτφρ. Ἡ. Ρόκου), Ἑλληνικά Γράμματα, Ἀθήνα 1995.
- ΝΤΡΑΪΚΩΡΣ Ρ., Ἡ πρόκληση τοῦ γάμου (Μτφρ. Μ. Κασιμάτη-Δ. Χολέβα), Κέδρος, Ἀθήνα 1974.
- Ο' NEIL Ν., Ἀνοιχτός γάμος (Μτφρ. Μ. Γραμμένος), Θυμάρι, Ἀθήνα 1988.
- ΠΙΝΤΕΡΗ Γ., Συντροφικότητα καί αὐτονομία στίς σχέσεις τοῦ ζευγαριοῦ, Θυμάρι, Ἀθήνα 1985.
- ΡΙΤΤΜΑΝ F., Ἐνηλικιωθεῖτε. Ἡ ἀνάληψη τῶν εὐθυνῶν σας μπορεῖ νά σᾶς κάνει ἕναν εὐτυχισμένο ἐνήλικα (Μτφρ. Γ. Μπαρουξή), Π. Ἀσημάκης ΕΠΕ, Ἀθήνα 2000.
- ΠΡΑΚΤΙΚΑ, Ὁ γάμος στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ΠΡΑΚΤΙΚΑ Δ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου, ἐκδ. Κλάδου ἐκδόσεων ἐπικοινωνιακῆς καί μορφωτικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 2004.
- SATIR V., Πλάθοντας ἀνθρώπους (Μτφρ. Α. Στυλια-νούδη), Κέδρος, Ἀθήνα 1989.
- ΣΚΑΛΤΣΑ Γ., "Τό ἄφυλο τοῦ Θεοῦ καί ἡ ἀνθρώπινη σεξουαλικότητα. Ἱστορική μελέτη στή θεολογική σκέψη τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων", στό Φύλο καί θρησκεία, Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος, Ἀκαδημία θεολογικῶν σπουδῶν, Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2004.
- SKYNNER R.-CLEESE J., Οἰκογένεια ἡ σύγχρονη ὀδύσσεια (Μτφρ. Μ. Σεϊτανίδη), Κέδρος, Ἀθήνα 1989.
- SKYNNER R., Οἰκογενειακές ὑποθέσεις (Μτφρ. Ἄ. Παπασταύρου), Ἑλληνικά Γράμματα, Ἀθήνα 1998.
- ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Α. Μ., Ποιμαντική προετοιμασία τῶν μελλονύμφων (Προετοιμασία ἀγάπης): Συμβολή εἰς τήν Ποιμαντικήν Θεολογίαν, Ψυχολογίαν καί Κοινωνιολογίαν, ἐκδ. Ἐθνικόν Κέντρον Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν, Ἀθήνα 1971.
- ΦΑΡΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ - ΚΟΦΙΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, Συζυγία, Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2000.

ΦΑΡΟΥ ΦΙΛΟΘΕΟΥ - ΚΟΦΙΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, Γονεῖς καί παιδιά, Ακρίτας, Αθήνα 1986.

ΦΟΥΝΤΑ ΙΕΡΕΜΙΑ, "Η θεολογία τοῦ γάμου: ἀγιογραφική καί πατερική θεμελίωση", Σύναξη 87 (2003), 24-41.

ΦΟΥΝΤΑ ΙΕΡΕΜΙΑ, Γάμος καί τεκνογονία, Θυμίαμα, Φυλ. 30, Αθήνα 2001.

ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χ., Ὁ χωρισμός τῶν γονέων, τό διαζύγιο καί τά παιδιά, Ἑλληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

ΧΟΥΡΔΑΚΗ Μ., Οἰκογενειακή ψυχολογία, Αθήνα 2000.

ΖΑΦΕΙΡΗΣ Α.- ΖΑΦΕΙΡΗ Ε.- ΜΟΥΖΑΚΙΤΗΣ Χ., Οἰκογενειακή θεραπεία. Θεωρία καί πρακτικές ἐφαρμογές, Ἑλληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

•*Θέματα Συμβουλευτικῆς καί Συμβουλευτικῆς Ψυχολογίας.*

Κεντρικές θέσεις τῶν τριῶν βασικῶν προσεγγίσεων τῆς Συμβουλευτικῆς Ψυχολογίας : Α. Τά κύρια σημεῖα τῆς Ψυχοδυναμικῆς προσέγγισης μέ ἔμφαση στίς συγκλίσεις καί ἀποκλίσεις ἀνάμεσα στήν ψυχοδυναμική προσέγγιση τῆς ψυχολογίας καί τήν ὀρθόδοξη ἀνθρωπολογία καί ἀσκητική.

Β. Γνωσιακή – Συμπεριφοριστική προσέγγιση. Συσχέτιση τῆς ἐστίασης τῆς γνωσιακῆς προσέγγισης στόν τρόπο σκέψης καί τῆς προτεραιότητας τοῦ λογιστικοῦ στήν ἀσκητική παράδοση. Γνωσία -λογισμός.

Γ. Ἡ προσωποκεντρική προσέγγιση τοῦ Rogers ὑπό τό φῶς τῆς ὀρθόδοξης ἀνθρωπολογίας καί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἤθους.

Δ. Βασικές δεξιότητες συμβουλευτικῆς.

Ἐνδεικτική Βιβλιογραφία

BAMΒΑΛΗ Γ., Ξανα-διαβάζοντας τόν Φρόυντ, Ἐπίκουρος, Αθήνα 2000.

BECK J., Εἰσαγωγή στή γνωστική θεραπεία (Μτφρ. Κ. Δαλαγδῆ κ. ἄ.), Πατάκη, Αθήνα 2004.

BOWLBY J., Δημιουργία καί διακοπή τῶν συναισθηματικῶν δεσμῶν (Μτφρ. Π. Στρατῆ), Καστανιώτη, Αθήνα 1995.

FROMM E., Γιά τήν ἀγάπη τῆς ζωῆς (Μτφρ. Εὐ. Γραμμένου), Μπουκουμάνη, Αθήνα 1991.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, Περί κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου, Κείμενο-Εἰσαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Ἀρχιμ. Παγκρατίου Μπρούσαλη, Τέρτιος, Κατερίνη 1992.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, Λόγος ψυχωφελῆς καί θαυμάσιος, Φιλοκαλία Β', 232-238.

ΙΩΣΗΦΙΔΗ Π. – ΙΩΣΗΦΙΔΗ Ι., "Προσωποκεντρική προσέγγιση", στό Π. Ασημάκη (ἐπιμ.), Σύγχρονες ψυχοθεραπείες, Αθήνα 2001.

ΚΑΛΑΝΤΖΗ – ΑΖΙΖΙ Α, Αὐτογνωσία καί Αὐτοδια-χείριση. Γνωσιακή - συμπεριφοριστική προσέγγιση, Ἑλληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002.

ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ, Περί τῶν ὀκτώ τῆς κακίας λογισμῶν, Φιλοκαλία Α', 61-80.

KENNERLEY H., Ξεπερνώντας τό άγχος (Μτφρ. Γ. Άγγελή), Έλληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

ΜΑΛΙΚΙΩΣΗ - ΛΟΪΖΟΥ Μ., Η συμβουλευτική ψυχολογία στην εκπαίδευση, Έλληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.

ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ Α. - ΜΟΥΛΑΔΟΥΔΗ Γ., Ο Carl Rogers καί ή προσωποκεντρική του θεωρία για την ψυχοθεραπεία καί την εκπαίδευση, Έλληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Περί θελήσεως (Μτφρ. Ν. Σαμοθράκη), Άρμός, Αθήνα 1995.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ, Κεφάλαια περί αγάπης, Φιλοκαλία Β', 4-51.

MASLOW A., Ψυχολογία τής ύπαρξης (Σ. Άνδρεοπούλου), Δίοδος, Αθήνα 1995.

MAUCO G., Ψυχανάλυση καί εκπαίδευση (Μτφρ. Ν. Παπαγιάννη), Καστανιώτη, Αθήνα 1997.

MERRY T., Πρόσκληση στην προσωποκεντρική προσέγγιση (Μτφρ. Γ. Δίπλας), Καστανιώτη, Αθήνα 2002.

•*Θέματα Ποιμαντικής Ψυχολογίας*

Ψυχολογική γνώση καί ορθόδοξη θεολογία :

Α. Προϋποθέσεις διαλόγου ανάμεσα στη θεολογία καί την ψυχολογία. Β. Έμβάθυνση από τή σκοπιά τής θεολογίας καί τής ψυχολογίας-ψυχανάλυσης σέ βασικές έννοιες όπως: προσωπικότητα, εγώ, έαυτός - πρόσωπο. Ψυχική υγεία, ψυχική ασθένεια - όντολογική όλοκληρία, όντολογική έκπτωση κ.ά. Ποιός ό ρόλος του έρωτα καί τής επιθυμίας στην ανάπτυξη καί την έν Χριστώ ζωή. Γ. Η φιλοσοφία τής ούμανιστικής ψυχολογίας. Όμοιότητες καί θεμελιακές διαφορές της από την ορθόδοξη πίστη.

Ένδεικτική Βιβλιογραφία

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Παγκοσμιοτητα καί ορθοδοξία, Άκρίτας, Αθήνα 2000.

BALMARY M., Η άπαγορευμένη θυσία. Ο Φρόντ καί ή Βίβλος (Μτφρ. από τά Γαλλικά), Γαβριηλίδης, Αθήνα 1994.

ΒΛΑΧΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ, Όρθόδοξη Ψυχοθεραπεία, Ίερά Μονή Τιμίου Σταυρού, Έδεσσα 1986.

BLOOM ΑΝΤΩΝΙΟΥ, "Θάνατος καί απώλεια", στό Walker A. Καρράς Κ. (έπιμ.), Ζωντανή ορθοδοξία στον σύγχρονο κόσμο (Μτφρ. Ι. Ροηλίδη), Έστία, Αθήνα 2001, 113-137.

DOLTO F., Τά Εύαγγέλια καί ή πίστη. Ο κίνδυνος μιās ψυχαναλυτικής ματιās (Μτφρ. Ε. Κούκη), Έστία, Αθήνα 2002.

FRANKL V., Άναζητώντας νόημα ζωής καί έλευθερίας σ' ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης (Μτφρ. Τ. Εϋδόκα), Αθήνα 1972.

- FROMM E., Ψυχανάλυση και θρησκεία (Μτφρ. Αίμ. Μαρκίδη), Μπουκουμάνη, Αθήνα 1974.
- ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΜΑΡΣΕΛ, Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια (Μτφρ. Εύ. Γιαννή), Ευθύνη, Σειρά "Αναλόγιο ιβ'", Αθήνα 2001.
- ΚΟΥΦΟΓΙΑΝΝΗ - ΚΑΡΚΑΝΙΑ Π., Ορθόδοξη πίστη και επιστημονική ψυχολογία (υπό έκδοση).
- MORAN J., "Ορθοδοξία και σύγχρονη ψυχολογία του βάθους", στο Walker Α.Καρράς Κ., (έπιμ.), Ζωντανή ορθοδοξία στον σύγχρονο κόσμο.
- NISSIOTIS N., "Secular and christian images of the human person», Θεολογία 53(1982), 947-989 και 54(1983), 901-922.
- ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ & συνεργάτες, Θεωρίες προσωπικότητας και κλινική πρακτική, Έλληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002.
- ΣΜΕΜΑΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, Έσχατος έχθρός καταργείται ο θάνατος, "Εν πλω", Αθήνα 2004.
- ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ Αρχιμ., Γέρων Σιλουανός, Ορθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη, χ.χ.
- ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΕΥ., "Ψυχολογικοί τύποι προσωπικότητας και ορθόδοξον μορφωτικόν έργον", Θεολογία ΞΕ' (1994) 2, 209-230.
- ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, Θεολογία και ψυχιατρική σέ διάλογο, Αποστολική Διακονία 1999.
- ΘΕΡΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Αναζητώντας τό πρόσωπο. Αληθής και ψευδής έαυτός κατά τόν Donald Winnicott και τόν Άγιο Γρηγόριο Παλαμά, Άρμός, Αθήνα 1997.
- ΘΕΡΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Άνθρωπος στον όρίζοντα!, Γρηγόρη, Αθήνα 2006.
- TILLICH P., Τό θάρρος της ύπάρξεως, Δωδώνη, Αθήνα 1976.
- WARE ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, Η Ορθόδοξη Έκκλησία (Ι. Ροηλίδη), Ακρίτας, Αθήνα 1996 (κεφ. Θεός και άνθρωπος).
- WARE ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, Η ορθόδοξη θεολογία στον 21ο αιώνα (Μτφρ. Ν. Ντόντος), Ίνδικτος, Αθήνα 2005.
- WINNICOTT D., Τό παιδί, ή οικογένεια και ό έξωτερικός του κόσμος (Μτφρ. Θ. Παραδέλλης), Καστανιώτη, Αθήνα 1976.
- ΥΑΛΟΜ Ι., Θρησκεία και ψυχιατρική (Μτφρ. Εύ. Ανδριτσάνου-Γ. Ζέρβας), Άγρα, Αθήνα 2003.
- ΖΗΖΙΟΥΛΑ Ιωάννου., "Άπό τό προσωπεϊον εις τό πρόσωπον. Η συμβολή της πατερικής θεολογίας εις την έννοιαν του προσώπου", Χαριστήρια Μητρ. Χαλ-κηδόνος Μελίτωνος (Πατριαρχικόν Ίδρυμα Πατερικών Μελετών), Θεσσαλονίκη 1977, 287-323.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ

Διδάσκουσα : Βαρθάρα Γιαννακοπούλου, Λέκτορας

- Φιλοκαλική Ποιμαντική

Είναι ή ὀρθόδοξη πρόταση ζωῆς στήν ύπαρξιακή ἀγωνία καί σύγχυση τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου καί στίς πνευματικές ἀναζητήσεις του γιά μία ἄμεση, προσωπική ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ. Ποδηγέτες μας οἱ Φιλοκαλικοί Πατέρες –οἱ ἐραστές τοῦ θείου κάλους. Τό καλό καγαθό, ή Ἀλήθεια καί ή ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι καί κάλλος, πού καλεῖ πρὸς σωτηρία. «Ἡ ὁμορφία θά σώση τόν κόσμο» (Ντοστογιέσκη). Μέσα ἀπό τά φιλοκαλικά κείμενα – γραπτές μαρτυρίες τῆς προσωπικῆς τους ἐμπειρίας- μᾶς καθοδηγοῦν σπό ἔνδον ταξίδι μας πρὸς τήν ζωαρχική καί ζωογόνο πηγή τῆς Ωραιότητος.

Θεματικές ἐνότητες : Α. Εἰσαγωγή στήν Φιλοκαλία.

Β. Προσέγγιση φιλοκαλικῶν κειμένων ἐξ ἐπόψεως Ποιμαντικῆς.

Ἐνδεικτική Βιβλιογραφία

Α. Πηγές

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ συνεΡανισθεῖσα παρά τῶν ἀγίων καί Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, ἐπιμ. Ἐπισκόπου Κορίνθου Μακαρίου Νοταρᾶ καί Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἐκδ. «Ἀστήρ», Α & Ε. Παπαδημητρίου, τ.Α, Ἀθῆναι 1982⁵, τ.Β, Ἀθῆναι 1984⁵, τ.Γ, Ἀθῆναι 1991⁵, τ. Δ, Ἀθῆναι 1991⁵, τ.Ε, Ἀθῆναι 1992⁵.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ , μτφρ. Ἀντωνίου Γ. Γαλίτη (+), Εἰσαγωγή – Σχόλια Θεοκλήτου μοναχοῦ Διονυσιάτου, Φιλ. ἐπιμ. Ἰγνατίου Σακαλή, ἐκδ. «Τό περιβόλι τῆς Παναγίας», τ.Α, Θεσσαλονίκη 2004⁶, τ.Β, Θεσσαλονίκη 1998⁴, τ. Γ, Θεσσαλονίκη 1997³, τ.Δ, Θεσσαλονίκη 1997³, τ.Ε, Θεσσαλονίκη 2002³.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, Ε.Π.Ε, Πατερικαί ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» ἐκδ. Ἑλ. Μερετάκη «Τό Βυζάντιον» Θεσσαλονίκη.

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ

Α. Διδαχές Ὁσίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ, ἐπιμ. Πέτρου Α. Μπότση, Ἀθήνα 1984².

Β. Ἀββᾶς Ναζάριος, μτφρ. ἐπιμ. Πέτρου Α. Μπότση, Ἀθήνα 1986.

Β. Βοηθήματα

(ΓΟΝΤΙΚΑΚΗ) ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ἀρχιμ. – Καθηγουμένου Ἱεράς Μονῆς Ἰβήρων, Τό κάλλος θά σώση τόν κόσμο, Ἱερά Μονή Ἰβήρων 2005.

DESEILLE ΠΛΑΚΙΔΑ, Ἀρχιμανδρίτου, Φιλοκαλία. Ἡ νηπτική παράδοση τῆς Ὀρθοδοξίας καί ή ἀκτινοβολία της στόν κόσμο, μτφρ. ἀπό τά γαλλικά Ἄννας Κωστάκου – Μαρίνη, Ὀρθόδοξη Μαρτυρία 67, ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1999.

ΚΟΡΝΑΡΑΚΗ ΙΩΑΝΝΟΥ, Φιλοκαλικά θέματα ἐρημικῆς ἐσωτερικότητος, ἐκδ. «Ὀρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη 1975.

LOSSKY VLADIMIR, Ἡ μυστική Θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μτφρ. πρεσβυτέρας Στέλλας Κ. Πλευράκη, Θεσσαλονίκη 1973².

PANTOBITS AMΦΙΛΟΧΙΟΥ, (νῦν Μητροπολίτου Μαυροβουνίου) Ἡ Φιλοκαλική Αναγέννησι τοῦ XVIII καί XIX αἰ. καί οἱ πνευματικοί καρποὶ τῆς, Ἀθῆναι 1984.

ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, Ὁ φιλοκαλικὸς ἄνθρωπος. Μιά ὀρθόδοξη πρόταση ζωῆς, Ἀθῆνα 1999. (Ἀνάτυπο ἀπὸ τό περ. «Κοινωνία»).

•Ὁρθόδοξος Ἀνθρωπολογία.

Ἡ Ποιμαντική, ὡς θεωρία καὶ πράξι, προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν Θεολογία, τὴν Ἐκκλησιολογία καὶ Ἀνθρωπολογία. Ἡ ὀρθόδοξος Ποιμαντική θεμελιώ-νεται σέ μία ὀρθόδοξο Θεολογία, Ἐκκλησιολογία καὶ Ἀνθρωπολογία. Στὴ συνέχεια τῶν μεταπτυχιακῶν παραδόσεων ὀρθόδοξου Ἀνθρωπολογίας, κατὰ τό τρέχον ἀκαδ. ἔτος ἡ ἔμφασι δίδεται στό περί ἀθανασίας τῆς ψυχῆς θέμα ὡς ἔχον πάντοτε πρωταρχική ὑπαρξιακή σημασία καὶ σπουδαιότητα. «Ἐγὼ εἰμί ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ' οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων» (Ματθ. κβ, 32). Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἢ ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἡμῖν ἀποκαλυπτομένη εἶναι τό πρῶτον δόγμα, τό ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νά πιστεύῃ, ὅπως γνωρίσῃ ἑαυτὸν τίς ἐστι, τίς ὁ σκοπὸς καὶ τό τέλος τῆς ἐν τῷ κόσμῳ παρουσίας αὐτοῦ καὶ ποῦ προώρισταί νά πορευθῆ. (Ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως). Τό θέμα τοῦτο καθίσταται ὅλως ἐπίκαιρο σήμερον, πού οἱ ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις τῆς νέας Φυσικῆς, τῆς Βιολογίας καὶ Νευρολογίας, ὡς καὶ οἱ ἐμπειρίες θανάτου, πού ἀποτελοῦν διεθνῶς ἀντικείμενο ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, συνηγοροῦν γιά τίς νέες διαστάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου ἐγὼ καὶ τὴν ἐπιβίωσή του μετὰ τὸν σωματικὸ θάνατο.

Θεματικὲς ἐνότητες : Α. Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Β. Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς στὴν Καινὴ Διαθήκη. Γ. Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς στοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Δ. Ἡ περί ἀθανασίας τῆς ψυχῆς Ποιμαντική Συμβουλευτική.

Ἐνδεικτικὴ Βιβλιογραφία

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, Διάλογος Περί ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως' ὁ λεγόμενος τὰ Μακρίνια, Γρηγορίου Νύσσης Ἄπαντα τὰ ἔργα, τ.1, Εἰσαγωγή – κείμενο – μτφρ. – σχόλια Ἀθηναγόρα Κοκκινάκη, Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, Ε.Π.Ε. Πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1979, σ. 210-385.

ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Π., Ἡ Ἀνθρωπολογία τοῦ Μ. Ἀθανασίου, Ἀθῆναι 1954.

ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, Ἐπιστολή πρὸς Ρωμαίους, Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, ἐπιμ. Παν. Χρήστου, Τό φῶς τῶν Πατέρων, Πατριαρχικόν Ἰδρυμα Πατερικῶν Μελετῶν, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 74-85.

CAVARNOS CONSTANTINOS, Modern Greek Philosophers on the Human Soul, Massachusetts 1967.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Πρωτοπρεσβυτέρου, Πέραν τοῦ τάφου, Ἀθῆναι 1958².

ΚΕΦΑΛΑ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ, Ἐπισκόπου Πενταπόλεως, Μελέτη περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ περὶ τῶν ἱερῶν μνημοσύνων, ἐκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1973. Ἐκδόσεις Νεκταρίου Παναγοπούλου, Ἀθῆναι 1998⁶.

ΚΕΦΑΛΑ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ, Ὑποτύπωσις περὶ ἀνθρώπου, ἐκδ. «Ἅγιος Νικόδημος», Ἀθῆναι 1977.

ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Π., Ἡ Ἀνθρωπολογία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. I. Ὁ ἀνθρώπος ὡς θεῖον δημιούργημα, Ἐν Ἀθήναις 1983.

ΠΟΠΟΒΙΤΣ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ, Ἀρχιμανδρίτου, Ἀνθρώπος καὶ Θεάνθρωπος, μτφρ. Ἀθανασίου Γιέφτιτς, ἐκδ. Παπαδημητρίου, «Ἀστήρ», Ἀθῆναι 1974³.

WARE ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ, Ἐπισκόπου Διοκλείας, Ἡ ἐντός ἡμῶν Βασιλεία, μτφρ. ἀπὸ τὰ Ἀγγλικά Ἰωσήφ Ροηλίδη, Ὁρθόδοξη Μαρτυρία 51, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθῆναι 2000².